

 Címhely: 8200 Veszprém, Török Ignác u. 1.
 Levélcím: 8202 Veszprém 2, Pf. 705.
 Tel.: (88) 401-422
 e-mail: leveltar@veml.hu

Ikt. sz. : VeML/0303-14/2015

Szakmai beszámoló
az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma 3508/01312 azonosítójú pályázatához

Családtörténeti kutatás az anyakönyveken túl
Veszprém, 2015. október 22.

A pályázat tárgya:

A Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjtemények Kollégiumának 2015 első félévében kiírt pályázati felhívására nyújtottuk be a 3508/01312 azonosító számú, „Családtörténeti kutatás az anyakönyveken túl” című levéltári konferencia megrendezésére szóló pályázatunkat. A Kollégium döntése folytán 350.000 Ft támogatást nyertünk el.

A konferencia célkitűzése:

A családtörténeti kutatások alapforrását a levéltárakban őrzött felekezeti és állami anyakönyvek másodpéldányai jelentik. A 2010. évi anyakönyvi eljárásról szóló törvény előtt hatályban volt jogszabály nem megfelelő értelmezése, illetve a másodpéldányoknak a levéltári törvény kutatásra vonatkozó passzusai szerinti kezelése tág teret nyitott a családtörténeti kutatás előtt, fellendítve a levéltárak ilyen jellegű forgalmát, amely azóta sem lankadt. Az új jogszabály lehetővé tette ugyan az anyakönyvben történő kutatást, de – mivel figyelmen kívül hagyta az állami anyakönyvnek mint irattípusnak a sajátosságait – szándékával ellentétben a kutatás elé szinte áthághatatlan adminisztratív akadályokat gördített. A törvény betű szerinti betartása következtében az állami anyakönyvek levéltárakban őrzött másodpéldányai közül gyakorlatilag csak a halotti anyakönyvek váltak kutathatóvá. 2011 októberében a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület szervezésében *Anyakönyvek és a genealógiai kutatás* címmel a Magyar Nemzeti Múzeumban megrendezett konferencia az anyakönyvi kutatás helyzetét tekintette át, vizsgálódását a határon túli magyar lakta területek helyzetére is kiterjesztve. A konferencia nem titkolt célja a küszöbön álló jogszabály-változás kedvező irányú befolyásolása volt. A megszületett új jogszabály végül nem váltotta be a család-kutatók várakozásait, az anyakönyvek kutathatósága továbbra is viták tárgyát képezi.

Konferenciánk terve éppen e kutatási nehézségeket érzékelve született meg bennünk. Ezúttal nem csupán az anyakönyvi törvény megfelelő értelmezésének megvitatásához kívántunk fórumot nyújtani, hanem e problémán túllépve, olyan levéltári iratokra és kutatásokra kívántuk felhívni a figyelmet, amelyek a családtörténetek másodlagos forrásai ugyan, de léteznek, és hasznosításuk kutatás-módszertani, forrásismereti szempontból is minőségi előrelépést jelent. Célunk tehát

az volt, hogy levéltári szakembereket, illetve családtörténeti kutatókat felkérve olyan levéltári és egyéb forrástípusokra hívjuk fel a figyelmet, amelyek az anyakönyvek pusztán tényadatain túl – azokat kiegészítve, adott esetben pótolva, sőt értelmezve –, személyek és családok történetét tárják fel a múltban.

A konferencia programja:

A konferencia megrendezésére a MNL Veszprém Megyei Levéltára dísztermében került sor 2015. október 22-én. A nagyszámú közönséget, amelynek soraiban levéltári és egyéb közgyűjteményi szakemberek, valamint amatőr családtörténeti kutatók egyaránt ültek, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója, **dr. Mikó Zsuzsanna** köszöntötte. Az elhangzott köszöntés röviden számba vette azokat az új levéltári szolgáltatásokat (főként adatbázisok), amelyek nagyban megkönnyítik a kutatók, elsősorban a családtörténeti kutatást folytatók helyzetét, illetve vázolta a levéltárak jövőbeli, ide kapcsolódó tartalomszolgáltatásra vonatkozó terveit.

A konferencia előadásai egy szünet beiktatásával két részben hangzottak el. Az előadások felvezetője, a konferencia moderátora **Jakab Réka** főlevéltáros volt.

A nyitóelőadást **dr. Péterfalvi Attila**, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke tartotta. Előadásában az anyakönyvi törvényre, illetve a személyes adatok kezelésére vonatkozó hatósági állásfoglalást ismertette. A közönséget alkotó levéltárosok és családtörténeti kutatók számára tisztázta, miért fontos a személyes adatok védelme, miért volt indokolt az anyakönyvi adatszolgáltatás ilyen jellegű megváltoztatása, és mindez miért vonatkozik a levéltárakban őrzött másodpéldányokra is. Előadását követően időt biztosítottunk a téma megvitatására, konkrét kérdések megfogalmazására.

Az eredeti programtervünk szerinti következő előadás Nagy Ágnes levéltáros betegsége miatt elmaradt. Helyette kollégája, Haraszi Viktor, Budapest Főváros Levéltárának főigazgató helyettese a nyitóelőadásra reflektáló előadást tartott, amelyben levéltára anyakönyvi kutatásra vonatkozó álláspontját és eljárását ismertette, egyben felhívva a figyelmet a jogszabály problematikus elemeire és értelmezési nehézségeire.

A konferencia további előadásai a tervezettek szerint hangzottak el.

Karika Tímea segédlevéltáros (MNL VeML) *Családok és háborúk: a családtörténeti kutatás lehetőségei a hadigondozási alapiratokban* című előadása két vonatkozásban is aktuális volt. Egyrészt részletes áttekintést nyújtott a hadigondozási irattípusokról és a bennük található, a családtörténetekhez hasznosítható adatokról, kibővítve ezáltal a családtörténeti kutatás forrásbázis-lehetőségét. Előadása másrészt kapcsolódott a hadigondozás újonnan elindult közigazgatási eljárásához. Az iratokból kirajzolódó személyes és családi sorsok jól rávilágítottak az iratanyag rendkívüli adatgazdagságára.

Dr. Tóth Eszter Zsófia, a Veritas Történetkutató Intézet munkatársa az Oral History módszernek a családtörténeti kutatásban betöltött fontos szerepére hívta fel a

figyelmet az interjú készítői számára konkrét módszertani ajánlásokat megfogalmazva. A legfontosabb alapelveket saját interjúalanyaival végzett munkájából vett példákkal tette kézzelfoghatóbbá.

Az előadások első blokkját követően tartalmas hozzászólások hangzottak el, amelyekben minduntalan felvetődtek a kutatási lehetőségek mellett az adatvédelem szempontjai is. Mindez a konferencia eredeti szándékát is visszaigazolta.

A szünetet követő előadásokban további két forrásismertető előadás, valamint két kutatási beszámoló hangzott el. Utóbbiak is azt a célt szolgálták, hogy az anyakönyvi kutatáson túl további lehetőségeket és módszereket tárjanak az érdeklődők elé.

Szűts István Gergely levéltáros (MNL VeML) előadásában izgalmas internetes nyomozás folytán felkutatott családtagokkal készített Skype-interjú eredményeit mutatta be, melyek értékes adatokkal egészítették ki a Herendi Porcelánmanufaktúra utolsó háború előtti vezetőjéről, Gulden Gyuláról készülő, hagyományos levéltári kutatáson alapuló monográfiája adatait.

Koblasa, Pavel levéltáros, a Cseh Nemzeti Levéltár munkatársa magyar nyelvű előadásában a prágai és más csehországi levéltárakban található magyar vagy magyar vonatkozású családi levéltárakról adott áttekintést. Előadásával a határon túli magyar vonatkozású levéltári iratok egy eddig ismeretlen részére kívántuk felhívni a figyelmet. A Csehországban őrzött magyar vonatkozású iratanyagok elsősorban a főúri történelmi családokhoz köthetők, amelyek segítségével e családok uradalmaira és birodalmi családi kapcsolataikra vonatkozó adatok gyűjthetők.

Laczlavik György a MNL OL főosztályvezetője az irányítása alatt álló, családi fondokat tartalmazó szekció levéltáraiból hozott példákkal adott áttekintést és ajánlást a családkutatásban használható elsődleges és másodlagos forrástípusokról.

A konferencia záró előadásának megtartására egy olyan „amatőr” kutatót, **Madarászné Kajdacsy Ágnes**t kértük fel, aki szakmája szerint nem történész, nem levéltári szakember, de évtizedes levéltári kutatómunkával a háta mögött a családtörténelmi kutatást módszertanilag és tartalmilag is magas szintre fejlesztve, szemléletesen tudta bemutatni eredményeit. Előadása kutatótársai és a kutatószolgálaton dolgozó levéltárosok számára is tanulságos volt.

A konferencia iránti igényt, illetve sikerét bizonyítja a rendkívül nagy érdeklődés, a hallgatóság aktív részvétele, a hozzászólások nagy száma.

A konferencia hozzászólásokkal és egy értékelő zárszóval ért véget, majd a szervezők ebédre invitálták az előadókat és a megjelent társintézmények munkatársait. A rendezvény délután négy órakor ért véget.

A konferencia a benyújtott pályázati anyaggal összhangban valósult meg. Összesen 6 előadónak fizettünk honoráriumot, a nyitóelőadást tartó dr. Péterfalvi Attila lemondott a sajátjáról, így azt az időközben bevont új előadó honorálására fordíthattuk. Egyik előadónk részére, mivel nyugdíjas, sajnos nem fizethettünk honoráriumot. A 6 másik előadó közül öttel megbízási szerződést, egy fővel vállalkozói szerződést kötöttünk. A csoportos étkezés és az utazási költségek kifizetése is a pályázati forrásból valósult meg. Kisebb összeget a meghívók elkészítésére

fordítottunk. A külföldi előadó részére két napra szállást és étkezést biztosítottunk szintén az elnyert támogatásból.

Köszönjük az NKA Közgyűjtemények Kollégiumának támogatását, amely lehetővé tette a konferencia lebonyolítását.

Kérjük a beszámoló elfogadását!

Veszprém, 2015. december 2.

Jakab Réka, PhD
főlevéltáros